

FŐVÁROSI LAPOK

Alapítványi díj: 1000 Ft. Éves előfizetés: 100 Ft. Hónapos előfizetés: 10 Ft. A lapot a Magyar Posta 1896. márczius 29. napján 400 példányban 4 kr., vidéken 5-2r.

Alapító szerkesztő:
Ferenczy Kálmán.

Előfizetési és hirdetésügyi irodája: 1065 BUDAPEST, V. KERÜLET, RÁKÓCI UTCA 10. SZÁM.

SZERKESZTŐSÉG ÉS HADONYPÁLYA:
Városmarkó-terem 4. szoba.

Előfizetési és hirdetésügyi irodája: 1065 BUDAPEST, V. KERÜLET, RÁKÓCI UTCA 10. SZÁM.

Midőn a »Fővárosi Lapok«-nak, mely ma a sovinszta magyar kulturpolitikának pártoktól független organuma, harminczhárom éves történetét vázoljuk, meg kell előbb emlékezni arról az ujságról, a melyből kifejlődött: a »Hölgyfutár«-ról, az ötvenes évek legnépszerűbb napilapjáról. Nagy Ignác, a kedvelt novellista indította meg 1849 decemberében a »Hölgyfutár«-t, mely hamar nagy olvasóközönségre tett szert. Munkatársait és közleményeit az akkor még cenzurátlan időkben szabadon választhatta meg; Petőfitől is hozott több, még kiadatlan verset. A Hölgyfutárhoz hívták meg 30 pengőforintnyi, akkor szokatlanul nagy fizetéssel újdondásznak Tóth Kálmánt, ide dolgozott 1854 óta rendszeresen Vadnay Károly is: a Fővárosi Lapoknak későbbi két alapítója.

Nagy Ignác halála után, özvegyének a lap tulajdonjogát fenntartva, a Hölgyfutárt egy ideig Berecz Károly szerkesztette. Berecztől vette át a szerkesztést Tóth Kálmán, s Vadnay Károlylyal együtt csinálta a lapot 1863-ig. Sok vita folyt már akkoriban is az ujság czime körül, a melyet rossz hangzásúnak s a mellett nem is eléggé kifejezőnek találtak. Vadnay Károly ajánlotta első ízben a »Fővárosi Lapok« czimet; a címváltoztatás azonban ekkor elmaradt.

Vadnay időközben hosszabb külföldi útra indulván, Tóth Kálmán hamar ráunt a szerkesztés gondjaira, s Bulyovszky Gyulának, a népszerű feuilletonistának, ez pedig nemsokára *Balázs* Frigyesnek adta át a lapot. Balázs Frigyes szerkesztése nem sokat használt a Hölgyfutárnak: a lap színvonala határozottan süllyedt, régi, nagy olvasó tábora is rendre elhagyogatta. Később a hirlapbélyeg is nyomta, föl kellett hagyni a naponkint való megjelenéssel, azután egészen meg is szűnt, kevéssel a »Fővárosi Lapok« megindulása után.

Tóth Kálmánban ugyanis föléledt megint a kedv, hogy a régi Hölgyfutárhoz hasonlóan szépirodalmi napilapot adjon a magyar közönség kezébe. Kiadója, Emich Gusztáv is biztatta: így, a Hölgyfutár hanyatlása birta újra egyesülésre a régi jó erőket, s 1864 január 1-én megindult Tóth Kálmán szépirodalmi napilapja, a Vadnay Károly által ajánlott »Fővárosi Lapok« cím alatt.

Az új laphoz mindjárt kezdetben nagy közönség csatlakozott, s a Fővárosi Lapok, a mily hamar tekintélyt szerzett az irodalomban, s elsőbbséget a többi, egyre szaporodó hirlapok között, oly gyorsan megerősödött anyagilag is.

Felelős szerkesztője a »Fővárosi Lapok«-nak Tóth Kálmán volt, a lap tulajdonosa ugyancsak Tóth Kálmán. Kiadó Emich Gusztáv, főmunkatárs pedig az első hónapokban Zilahi Károly. Zilahi a laptól csakhamar megvált, s még az 1864. évben átvette helyét a külföldi útjáról éppen visszatéró Vadnay Károly.

A szépirodalom igaz érdekeit szolgálta a »Fővárosi Lapok« mindjárt kezdetben, s hozzá is csatlakozott mihamar az íróvilág legtöbb előkelősége. Tompa Mihály és Madách Imre rendes dolgozó-

társai voltak a lapnak; Jósika Miklós báró utolsó novelláit Brüsszelből ideküldte. A régi írók közül munkatársai voltak többek közt Frankenburg Adolf, Kovách Pál, Beöthy Zsigmond. Akadémikusok, politikusok, még miniszterek is gyakran fölkeresték dolgozataikkal; Horváth Boldizsár például igazságügyminiszter korában is irt verseket a Fővárosi Lapokba Kupa álnéven.

A magyar zszurnalisztika történetében följegyzésre méltó jelentős dolog, hogy a mai értelemben vett tárcza a Fővárosi Lapok-ban jelentkezett először napilapjaink közül. (A Pesti Napló akkor még tudományos értekezéseket, tanulmányokat közölt tárczarovatában.) Itt találkozunk először a társas élet eseményeinek krónikájával is; eljegyzéseket, házassági híreket azelőtt a lapok közzé nem tettek, a szűk szavú báli referádák is fölöslegesnek tartották a jelenlévők névsorát közölni. A Fővárosi Lapoknak ez az ujitása érthető szimpathiára talált az olvasók között, s a jó példát siettek utánozni a többi lapok is.

Az országgyűlési tudósítások szépirodalmi feldolgozása, a mai hirlapoknak ez a kedvelt formája, először szintén a Fővárosi Lapokban jelentkezik, a hol Toldy István írta sokáig tudósításait az irói karzatról.

Az országgyűlésen aratta diadalát különben az az akció, mely a Fővárosi Lapok szerkesztőségéből kiindulva, a magyar hirlapirodalmat egy fejlődésében soká gátló, már-már elviselhetetlen nyügtől szabadította meg. Ez a nyüg a *hirlapbélyeg* volt, mely nagy áldozatot róva az ujságokra, komolyan veszélyeztette a már meglevő hirlapvállalatok fennmaradását, s lehetlenné tette ujak alakulását. *Tóth Kálmán* a hirlapbélyeg eltörlésé-

ért a sajtóban folytatott akcióját áttette a parlamentbe, a hol indítványa nagy többséggel keresztül is ment.

A tudományos mozgalmakról a Fővárosi Lapok sohasem feledkezett meg, itt tűnt fel először *Beöthy Zsolt* szép *akadémiai leveleivel*. Volt a lapnak rendes párisi, londoni, olaszországi levelezője; külföldről sokat irt *Csernátony Lajos* is. Ilyenformán a lap szépirodalmi közleményeinek magas színvonala mellett hireit, tudósításait is mind írók irták, irodalmi formában. Minden sora jó tájékoztató, s amellet kellemes olvasmány is volt. Ez szerezte meg a Fővárosi Lapoknak oly gyorsan a tekintélyt, ez tette a magyar úri, kiváltképpen a hölgyközönség kedvelt lapjává.

Tóth Kálmánt, az első szerkesztőt, meglehetősen elfoglalta a maga poétai munkássága, azután élczlapja, a *Bolond Miska*, melyet nagy kedvvel szerkesztett: a Fővárosi Lapok szerkesztésében már az első időkben is Vadnay Károlynak volt legnagyobb része. 1867. év április elsején aztán Vadnay névleg is felelős szerkesztője lett a Fővárosi Lapoknak. Az 1868-ban alakult *Athenaeum* irodalmi és nyomdai részvénytársulat ez évi október hó elsején átvette a lap kiadását, tulajdonos azonban továbbra is *Tóth Kálmán* maradt, egész 1881-ben, február 3-án bekövetkezett haláláig, a mikor az ujságot az *Athenaeum* vette tulajdonába.

Vadnay Károlynak közel harmincz éves szerkesztése alatt a lapnak iránya, mely oly kitünőnek és mindenki előtt rokonszenvesnek bizonyult, nem változott. Terjedelemben az ujság idővel bővült, hírszolgálatára tökéletesbedett, mert bár nem szolgálta ugyanazt a célt, a mit a többi hirlapok, azoknak a fejlődésével mégis mindig lépést tar-

tott. 1891. évi szeptember 22-ike óta külön vasárnap-i illusztrált melléklapot is adott olvasóinak *Szalón és Sport* czímen, *Wohl Janka* és *Adorján Sándor* szerkesztésében. *Vadnay Károly* szerkesztése alatt a Fővárosi Lapok főbb munkatársai voltak *Kazár Emil*, *Endrődi Sándor*, *Szana Tamás*, *Prém József*, *Földi Géza* dr.

Salamon Ferencz halálakor a hivatalos *Budapesti Közlöny* szerkesztésével *Vadnay Károlyt* bízták meg. Ekkor hagyta abba a Fővárosi Lapok szerkesztését, melynek megalapításától kezdve főoszlopa volt, s mely tekintélye, hírneve javát *Vadnaynak* köszönhette. 1892. év december hó 31-én vált meg a laptól, de munkatársai közé tartozik most is.

Az új szerkesztő, *Szana Tamás*, dolgozótársa volt a Fővárosi Lapoknak éveken át, s a *Vadnay* által megkezdett irányban vezette tovább az ujságot, a társadalmi és irodalmi kérdések többoldalú s tüzetesebb tárgyalásával bővítve annak programját. Két esztendei szerkesztése alatt főbb munkatársai voltak *Abonyi Árpád*, *Vértesy Gyula* és *Molnár Géza*.

Nevezetesebb változás történt a lap életében az 1894. évi december 15-én, a mikor a szerkesztést *Porzolt Kálmán* (a lapnak mindmaig felelős szerkesztője) átvevén, a *Fővárosi Lapok* szépirodalmi és társadalmi tartalmát *politikai részzel is* bővítette. Ezt a változást — melynek külsőségeiből megemlítendő, hogy a Fővárosi Lapok a mondott időtől másfélszer akkora terjedelemben jelenik meg, a szerkesztőségi személyzet megnégyszereződött, s a lapnak eddig túl magas előfizetési árát leszállították — a változott idők követelték meg. A politikai élet mozgalmi, küzdelmei a magyar közönségnek

mind nagyobb rétegét kezdték érdekelni; az olvasó a szépirodalmi, társadalmi élet krónikáján kívül megkivánta a politikai események kimerítő, hű rajzát mindennapi ujságjától. Ezt a politikai részt adta *Porzolt* Kálmán, az új szerkesztő a Fővárosi Lapokhoz, mely ez által teljesen csatlakozott a többi politikai hirlaphoz, különbözvén tőlük mégis annyiban, hogy régi tradícióihoz hiven a szépirodalomnak megadta az őt megillető kiváló helyet.

Különben ez a változás, mely külsőleg talán szokatlan nagy, a régi program gyökeres megmásításának tűnnek fel, csak természetes és szükségszerű következmény volt. A Fővárosi Lapok, mely különösen a hatvanas és hetvenes években, de később is szépirodalmi és társadalmi kérdésekben legtöbbször vezető szerepet vitt a magyar hirlapok közt, a politikai elem nagyobb érvényre jutásával nem zárkozhatott el ez elől sem. A hogy elveinek a szépirodalom kérdéseiben mindig kitartó harczosa volt, úgy ki kellett végre nyilvánítania nézeteit a magyar közönséget érdeklő politikai kontroverziák dolgában is.

A kulturának szolgálatában állván a Fővárosi Lapok eddig, most is különösen ennek a politikai részével kezdett foglalkozni. Határozott kulturpolitikai program alapján küzd elvei megvalósításáért.

Politikai ügy, mint hírszolgálati részén egyformán az irodalmi hang az uralkodó. A belletriszta humorával tárgyalja a napi politika kicsinyes fonákságait az ujonnan alapított (azóta már más lapokban is polgárjogot nyert) *Napról-Napra* rovatában, a hétről-hétre felmerülő aktualitásokat pedig ugyancsak szépirodalmi formában, szépírók által összeállított képes *vasárnapi mellékletében*.

Az új irány gyorsan hatott és hódított, úgy, hogy már az 1895-ik év márcziusában az ujjaalakult Fővárosi Lapok jövedelmének első fölöslegéből megkezdhette a maga önálló kulturális tevékenységét, *ezer koronás pályadíjat tűzvéni ki a nemzeti színháznál egy egész estét betöltő magyar társadalmi színműre.*

Az ilyképen megbővült, átalakult, megifjodott *Fővárosi Lapok*nak teljes függetlenségre volt még szüksége, azért is, hogy politikai meggyőződését egészen korlátlanul hirdethesse, meg azért is, hogy legujabban ismét megindult anyagi megizmosodásának útját szabadon egyengesse, a maga belátása szerint. A szerkesztő-változás s a program bővülése ilyenformán azt is involválta, hogy változás essék meg a lap kiadóságában is. 1896 február 26-án tartotta első alakuló gyűlését a *Magyar Irók Kiadó Résztársasága*, mely szentiványi dr. *Mészáros Károly* elnöksége, *Fekete József* vezérigazgatósága mellett ugyanazon év márczius 15-én megszerezte a Fővárosi Lapok tulajdonjogát az Athenaeumtól. Ettől az időtől kezdve körforgó gépeken nyomják a Fővárosi Lapokat, mely függetlenségét, önállóságát megszerezve, szavának is most már egyre több súlyt adhat.

A *Fővárosi Lapok* segédszerkesztője ebben az új korszakban *Makai Emil*, politikai munkatársai *Atzél Endre*, *Balogh Pál*, *Lipcsey Ádám*, rendes tárczairói *Vadnay Károly*, *Vértesy Arnold*, *Szabóné Nogáll Janka*, *Szana Tamás*, *Kazár Emil*, *Abonyi Árpád*, *Vértesy Gyula*, *Sas Ede*, színházi tudósítója *Molnár Géza*, belmunkatársai *Porzsolt Jenő*, *Palágyi Lajos*, *Buday László*, *Mikes Lajos*, *Alap Dezső*, *Pásztor Árpád*, báró *Malcomes Béla*, *Pap Lőrincz*.

